

História Múzea a Kultúrneho centra južného Zemplína v Trebišove

V toku času si ani neuvedomujeme ako rýchlo plynie. Sme už 40-roční a je tu čas poohliadnuť sa a zhodnotiť to, čo sme na muzeálnej ceste doteraz vykonali.

Už v roku 1949 sa zrodil prvý pokus vytvoriť v boršianskom kaštieli múzeum. Zostalo však len pri zámere. Až po uplynutí ďalších 14-tich rokov sa myšlienka vytvorenia múzea v Trebišovskom okrese začala aktívnejšie presadzovať. Pamätným dňom nášho múzea sa stal 20. december 1963, keď Rada ONV v Trebišove prijala uznesenie č. 1262 o vytvorení múzea ako strediska vlastivednej práce v rozsiahlom Trebišovskom okrese, ktorý vznikol po územnej reorganizácii roku 1960 z predchádzajúcich štyroch okresov /Trebišov, Sečovce, Kráľovský Chlmec a Veľké Kapušany/. Tomuto kroku však už roku 1963 predchádzali niektoré aktivity. Listom z 1. 4. 1963 požiadal Osvetový dom v Trebišove národné výbory, školy a občanov o vyplnenie dotazníka k zberateľskej činnosti múzea. Z toho usudzujeme, že myšlienka vytvorenia múzea bola už v tomto čase veľmi aktuálna.

Vznik a vývoj múzea počas prvých dvadsiatich rokov jeho existencie bol veľmi zložitý. Zo skromných informácií o prvých krokoch muzeálnej práce v okrese sa dozvedáme, že vedením múzea bola poverená pani Anna Gubová, ktorá sídlila v priestoroch Osvetového domu v Trebišove. Múzeum nemalo zbierkový fond ani priestorovú základňu pre systematickejšiu činnosť. Skromné aktivity vo vzťahu k školám a národným výborom, smerujúce k zberu muzeálií pre vznikajúce múzeum nestačili na to, aby v Trebišove vznikli podmienky na existenciu vlastivedného múzea. Pre činnosť múzea v Trebišove nebola primeraná priestorová ani odborná základňa. Preto sa pre muzeálnu prácu začali hľadať podmienky tam, kde pre ňu bola primeraná podpora a pochopenie.

V Základnej škole v Sečovciach /vtedy OSŠ, na ulici Švermovej, teraz Obchodnej/ viedol vlastivedný krúžok učiteľ dejepisu Štefan Korčmároč, ktorý s hŕstkou miestnych nadšencov sa podujal realizovať náročné dielo výstavby múzea. Opäť sa však prejavili predchádzajúce problémy a ťažkosti. Napriek porozumeniu pre vlastivednú činnosť, zostalo toto obdobie iba smutnou epizódou tvorivých snáh o vybudovanie okresného múzea.

Počas 15 - tich rokov sa múzeum orientovalo len na skromnú dokumentáciu regiónu a vydávanie tlačených materiálov k výročiam historických udalostí v okrese. Z významnejších príspevkov je možné spomenúť Vlastivedné vychádzky po Trebišovskom okrese, brožúru Dargov-pamätník víťazstva a pamätnicu k 700-ročnici Sečoviec. Bez depozitárnych a expozičných priestorov sa múzeum nedokázalo prezentovať žiadnou výstavnou činnosťou. Historický výskum a pamätihodnosti regiónu pripomínal

verejnosti jediný pracovník i riaditeľ Štefan Korčmároč. Aktuálnymi nástenkami v školách a vo výklade sečovskej predajne kniha pripomínal výročia historických udalostí v regióne. Ťažko bolo možné očakávať viac, keď v prvom období pôsobenia múzea v Sečovciach vykonával jeho riaditeľ túto činnosť iba na čiastočný úväzok popri svojej školskej práci.

Pre účely múzea poskytol MsNV v Sečovciach jednu miestnosť, ktorá slúžila na uskladnenie kníh a ostatného muzeálneho materiálu. V stiesnených priestoroch sa muzeálna činnosť nerozvíjala a neostávalo nič iné len využívať na tento účel aj priestory v rodinnom domčeku a garáži rodiny Korčmárošovcov.

V tomto zložitom období, ktoré trvalo do 1. februára 1981, treba oceniť predovšetkým to, že múzeum nezaniklo de iure, hoci svojou činnosťou stagnovalo a zostávalo na periférii muzeálneho diania na východnom Slovensku. Bolo len otázkou času, kedy stratí svoje opodstatnenie, a tým aj nádej na existenciu.

Rozhodnutie Rady Východoslovenského KNV v Košiciach z roku 1980 vybudovať v Trebišove špecializovanú expozíciu histórie poľnohospodárstva na východnom Slovensku, bolo na jednej strane ocenením podielu Trebišovského okresu na poľnohospodárskej výrobe kraja, ale na strane druhej zastihlo múzeum priestorovo, personálne i akvizične nepripravené. Na uskutočnenie takejto náročnej úlohy bolo nutné poskytnúť vhodné priestory v Trebišove a vybudovať múzeum personálne. Do funkcie riaditeľa bol preto od 1. 2. 1981 vymenovaný stredoškolský profesor Gymnázia v Trebišove Juraj Žadanský. Sekretárkou i ekonómkou múzea v jednej osobe sa stala Kristína Zurková.

V muzeálnej činnosti sa však začali opäť prejavovať vážne problémy. Po krátkom pôsobení na odbore kultúry ONV sa na 8 mesiacov stal sídlom múzea Domov dôchodcov OÚSS v Trebišove, ktorý poskytol novoprijatým zamestnancom 2 kancelárie. V neľahkej situácii sa zamestnanci múzea s nadšením pustili do úpravy priestorov pre účely práčovne a skladov. Objekt však zhorel ešte počas existencie nemocnice, a preto bolo nutné veľmi rýchlo uskutočniť jeho prestavbu, vybudovať prípojku vody a plynu, zrekonštruovať elektrorozvody a presťahovať do týchto priestorov prevádzku múzea. V domove dôchodcov sa pracovalo veľmi ťažko. Kolektív zamestnancov sa rozšíril o vodiča Milana Rýchlika, archeológa Jána Chovanca, dokumentátorku Eriku Opryskovú a ekonómku Martu Spišákovú.

Múzeum zabezpečovalo túto úlohu v roku 1981 s pôvodným rozpočtom 260 tis. Kčs /z toho 110 tis. mzdy/, ktorý bol v závere roka upravený na 525 tis. Kčs.

Začiatkom februára 1982 sa prevádzka múzea presťahovala z domova dôchodcov do vlastného objektu bývalej koniarne, v ktorom sa po oprave vytvorili priestory pre 5 kancelárií, 4 depozitáre, konzervačnú dielňu, klubový priestor, knižnicu a neskôr aj fotokomoru. V tomto čase boli podniknuté nevyhnutné kroky k tomu, aby pre účely múzea bol odovzdaný objekt andrássyovského kaštieľa, ktorý predtým slúžil nemocnici a po jej vysťahovaní roku 1978 chátral. Objekt žiadalo zdravotníctvo pre účely geriatric. Napokon ho však dostalo múzeum.

V spolupráci s KÚŠPSaOP v Prešove riaditeľ múzea zabezpečoval polohopisné a výškopisné zameranie areálu, jednostupňový projekt rekonštrukcie kaštieľa a prípravu scenára expozície histórie poľnohospodárstva. Riaditeľ a zamestnanci múzea uskutočňovali prieskum a zber predmetov muzeálnej hodnoty, svojpomocne konzervovali zberom získané muzeálie, poskytovali metodickú pomoc kronikárom a vytvárali skromné podmienky pre plnenie svojho spoločenského a vlastivedného poslania v regióne.

Snaha poveriť rekonštrukciou objektu kaštieľa OSP Trebišov vyšla nazmar, a preto bolo nutné hľadať nového dodávateľa. Po prieťahoch a vyjednávaniach sa ním nakoniec stal Pamiatkostav, š.p. Žilina, ktorý realizoval aj rekonštrukčné práce na kaštieli v Strede nad Bodrogom, a preto nástup na stavebné práce odďaľoval. Odovzdanie staveniska novému dodávateľovi sa uskutočnilo 12. októbra 1982.

Už v decembri 1981 však múzeum a KÚŠPSaOP v Prešove začali postupne preberať vykonávací projekt na prestavbu a rekonštrukciu kaštieľa. Pamiatkostav Žilina však nastúpil na stavebné práce až v 3. štvrtroku 1982. Práce na stavebnej rekonštrukcii kaštieľa sa rozbehli až v nasledujúcom roku. Zároveň múzeum využilo situáciu, že sa okresná knižnica vzdala úlohy realizovať rekonštrukciu v objekte chátrajúceho grófskeho čeladinca, prevzalo investorstvo, zabezpečilo vykonávací projekt a prostredníctvom dodávateľa OSP Trebišov začalo rekonštrukčné práce. Riaditeľ a zamestnanci múzea boli v tomto čase viac stavebnými technikmi ako múzejníkmi.

Z mobiliáru kaštieľa prakticky nebolo čo zachraňovať. Bol ešte roku 1914 vyvezený do Budapešti a Tiszadobu v Sabolčskej župe. Zostávajúcu časť odviezli pred viedenskou arbitrážou do kaštieľa Almássyovcov v Hrani, ktorý bol po 2. novembri 1938 spolu s obcou odstúpený Maďarsku. PÚK Bratislava /stredisko Prešov/ preto realizoval prestavbu objektu na muzeálne účely.

Napriek rekonštrukcii kaštieľa, pracovníci múzea nezanedbávali ani vlastivednú, akvizičnú a ostatnú kultúrnu činnosť v regióne. Múzeum bolo spoluorganizátorom Dní kultúry Zemplína v Bratislave /1981/, podieľalo sa na príprave monografie Dejiny Trebišova /1982/, organizovalo celookresný seminár k 150. výročiu Východoslovenského roľníckeho povstania a v Štátnej mincovni v Kremnici dalo vyraziť pamätnú plaketu k tomuto výročiu. Zber muzeálií sa uskutočňoval na novom úžitkovom vozidle ŠKODA 1203, ktoré múzeum dostalo v marci 1981. Do areálu múzea boli sústreďované zberom získané poľnohospodárske stroje a mechanizmy - parné oračky, mláčačky, čističky obilia, ktoré boli ihneď svojpomocne čistené a konzervované na budúce expozičné využitie. Popri dokumentácii poľnohospodárstva a tokajského vinohradníctva bol realizovaný aj archeologický výskum na hrade Parič /Trebišov/ a 1. júna 1982 sa uskutočnilo slávnostné otvorenie pamätnej izby Michala Pavúka v Nižnom Žipove.

Prvými výstavami Technológia spracovania priadnych rastlín a Kľúč od brány dávnoveku sa v roku 1983 múzeum predstavilo verejnosti výsledkami vlastnej bádateľskej a akvizičnej činnosti, pričom vzdalo aj úctu práci prof. PhDr. Budinského-Kričku k 40. výročiu začatia jeho archeologických výskumov v našom regióne. Súčasne bola nadviazaná spolupráca s Československým zemědělským múzeom v Kutnej Hore, Slovenským poľ. múzeom v Nitre a múzeami na východnom Slovensku, ktorá smerovala k skvalitneniu

dokumentácie dejín poľnohospodárstva vo východoslovenskom regióne. Autorský kolektív ukončil začiatkom roku 1983 prácu na scenári expozície histórie poľnohospodárstva.

Pracovníci múzea uskutočňovali svojpomocne čistenie a konzervovanie parnej oracej súpravy anglických firiem John FOWLER a John TAUFER z Leedsu, ktorá bola ako prvá koncom augusta 1984 otvorená pre verejnosť v exteriérovej časti poľnohospodárskej expozície.

Absenciu prezentácie výtvarného umenia v regióne múzeum preklenulo rolu 1984 otvorením malej galérie prvou výstavou zemplínskych výtvarníkov pod názvom Krásy domova. Interiérove riešenie výstavných priestorov navrhol pre celý objekt pavilónu výstav Tomáš Písecky z Bratislavy a realizovala ho Stavba, v. d. Prešov.

V rámci spolupráce so zahraničím nadviazal riaditeľ múzea v roku 1984 kontakty so Zakarpatským zväzom výtvarných umelcov Ukrajiny a Zakarpatským umeleckým múzeom J. Bokšaja v Užhorode. Tieto kultúrne inštitúcie sa prezentovali v Trebišove 1. 12. 1984 výstavou národného umelca Ukrajiny Andreja Kocku, ktorá bola prvou zahraničnou výstavou v histórii múzea. Výstavou Na rodnej hrude múzeum začalo prezentovať najširšej verejnosti svoju špecializáciu na dejiny poľnohospodárstva.

S nevšedným elánom a nadšením pre myšlienky výstavby múzea nastúpil už 12-členný kolektív jeho zamestnancov do náročných úloh roku 1985. Úspešne bola zvládnutá scenáristická príprava expozície Vývoja mlatby, národopisnej výstavy Účel a krása v ľudovej keramickej a textilnej výrobe a realizácia expozície najnovších dejín. Zamestnanci múzea sa podieľali na uskutočnení IX. TOP-u v Borši, uskutočnili záchranný výskum na trase plynovodu /Zempl. Hradište/ a v Somotore. Do expozície parnej oracej súpravy pribudla nová oračka z KEMNY Breslau /Wratislav/.

Súčasne s rekonštrukciou kaštieľa začali práce aj v muzeálnej časti mestského parku. V rokoch 1985-89 sa uskutočňoval výrub náletových drevín, výsadba parkovej zelene, obnovenie prevádzky fontán, úprava čestného dvora, osvetlenia a chodníkovej siete. Na základe projektov ZARES Košice a Stavoprojektu Trnava práce realizovali Technické služby mesta Trebišov, OSMP, Cestné stavby, Vodárne a kanalizácie, závod Trebišov a zamestnanci múzea svojpomocne.

Stavebné aktivity múzea sa uplatňovali aj pri prestavbe a úprave interiérov výstavnej haly č. 1 a úprave garáži pre účely expozície poľnohospodárskych strojov. V PÚK Prešov bola projekčne pripravená štúdia súboru stavieb muzeálneho areálu. Majetok múzea sa zvýšil z 233 405,- Kčs /1981/ na 6 791 000,- Kčs /1985/. Navyše ONV v Trebišove zveril múzeu do rekonštrukcie a užívania renesančný kaštieľ v Borši, ktorý bol však po začatí prác roku 1991 odovzdaný do majetku obce.

Len strohý výpočet týchto faktov naznačuje, že všetko to, čo riaditeľ a zamestnanci múzea vynakladali na výstavbu a ďalší rozvoj múzea si vyžadovalo nesmierne úsilie a obetavosť. V trebišovskom múzeu zvíťazil elán a nadšenie pre muzeálnu prácu.

Výstavou Zemplínske reminiscencie sa v marci 1986 začala výstavná činnosť vo výstavnej sieni v sídliskovom centre Berehovo. Rozsiahla výstavná činnosť v tejto výstavnej sieni trvala do konca marca 1991, keď múzeum odovzdalo tieto priestory pre nedostatok finančných prostriedkov na ich prevádzku. Svojpomocnou realizáciou interiérov bola 4. augusta 1986 otvorená expozícia Vývoja mlatby z vlastných zbierok a začiatkom decembra národopisná výstava Účel a krása v ľudovej keramickej a textilnej výrobe, ktorú scenáristicky a inštalačne pripravili a realizovali z fondu národopisu zamestnanci múzea. Z výsledkov vlastných archeologických výskumov sa zrodila výstava Južný Zemplín v praveku a ranom stredoveku, ktorá bola otvorená v pavilóne výstav. Pokračoval aj archeologický výskum v lokalite Somotor – Somotorská hora. Galerijný úsek múzea uskutočnil v rokoch 1985 - 86 18 výstav výtvarného umenia.

V roku 1986 - 87 vyvrcholili práce na rekonštrukcii a prestavbe kaštieľa. Tento barokovo - klasicistický objekt si v rokoch 1983 - 87 vyžiadal celkový investičný náklad 14 098 513,- Kčs Pracovníci múzea v spolupráci s Archeologickým ústavom SAV v Nitre a východoslovenskými múzeami finišovali pri realizácii poľnohospodárskej expozície, ktorej interiéry dodávalo Výstavníctvo Bratislava a inštaláciu exponátov uskutočňovalo múzeum vlastnými silami.

Vyvrcholením niekoľkoročného tvorivého snaženia bolo otvorenie tejto expozície 1. decembra 1987. Osobitný význam mala pre múzeum exteriérová časť expozície, ktorá prezentovala tematické hľadisko vo vývoji poľnohospodárstva. Po tematickej expozícii Vývoja mlatby sa hlavná pozornosť sústredila na realizáciu Expozície poľnohospodárskych strojov a mechanizmov, ktorá bola otvorená 10. novembra 1988. Dominantné miesto v expozícii patrí historickým traktorom a stabilným spaľovacím motorom, ktoré zohrali rozhodujúcu úlohu v priebehu mechanizácie nášho poľnohospodárstva v rokoch medzivojnovnej ČSR a v jeho vývoji po II. svetovej vojne. Výrobu interiérov a inštaláciu muzeálií realizovali zamestnanci múzea svojpomocne.

Prestávaním prevádzky múzea do objektu kaštieľa sa vytvorili vhodnejšie pracovné podmienky pre pracovníkov a súčasne vzniklo viac priestorov pre depozitáre a muzeálnu knižnicu. Bezprostredne po kolaudácii kaštieľa sa začali práce na prekrytí jeho dvoch veží medenými šablónami. Náročnosť prác, ktoré trvali 2 a pol roka, si vyžiadala rozpočtový náklad 1.735.848,- Kčs, a preto boli ukončené až roku 1991. Záverečná etapa rekonštrukcie kaštieľa sa uskutočnila v auguste roku 1993, keď firma INICO Slivník uskutočnila výmenu poškodených častí krovu, laťovania a strešnej krytiny na celom objekte kaštieľa.

Osobitná pozornosť bola v roku 1988 venovaná projektovej príprave a realizácii zrkadlovej siene múzea. Na základe projektu Ing. arch. Miloslava Mudrončíka z VŠVU v Bratislave, ktorého cieľom bolo vytvoriť ilúziu o nekonečnosti priestoru, realizovalo časť prác Výstavníctvo Bratislava, Tatra nábytok Pravenec, osadenie zrkadiel a elektropráce zamestnanci múzea. Múzeum tak získalo dôstojný priestor na realizáciu slávnostných podujatí, ktorý využíva aj mesto Trebišov a ďalšie organizácie.

Do záverečného štádia vstúpila v rokoch 1989 - 90 muzeálna časť mestského parku. K svetovému Dňu zeme 22. 4. 1990 sa uskutočnilo otvorenie východného nádvoria kaštieľa – čestného dvora s novou

fontánou a zmladenými tismi. Otvorenie pravidelnej francúzskej záhrady bolo vyvrcholením niekoľkoročného snaženia všetkých zainteresovaných a realizovalo sa k Medzinárodnému dňu múzeí 18. mája 1991. Na všetky práce v rámci biologickej rekonštrukcie muzeálnej časti mestského parku bolo vynaložených 6 626 000,- Kčs. Realizáciou týchto akcií múzeum nielen skrášilo svoj areál, ale aj významne prispelo k tvorbe a ochrane životného prostredia v rámci mesta.

Významným medzníkom vo výstavnej činnosti múzea bola tvorivá príprava a realizácia expozície Tokajské vinohradníctvo a vinárstvo. Pri zbere muzeálií múzeum našlo plnú podporu a pomoc v štátnom podniku Tokaj Slovenské Nové Mesto, ktorý odovzdal do fondu múzea prevažnú časť exponátov. Demontáž mohutných veľkovýrobných hydraulických lisov, mlynčekov na hrozno a ďalších exponátov bola skvelou ukážkou konzervátorských schopností a technickej zručnosti konzervátorov a zamestnancov múzea, ktorí dokázali zrealizovať celú expozíciu s výnimkou sieťotlače textov a dobových kresieb. Otvorením tejto expozície 21. novembra 1990 múzeum vyjadrilo úctu a vďaka obdivuhodnému majstrovstvu výrobcov tokajských vín, priblížilo návštevníkom históriu i súčasnosť tejto vinohradníckej oblasti a skromnou mierou ocenilo poctivú prácu ľudí, ktorí spojili svoj život s touto nesmierne náročnou no ušľachtilou výrobnou činnosťou.

Významnou aktivitou múzea v oblasti vedecko-výskumnej a publikačnej činnosti sa stalo spracovanie Sociografie a demografie obcí južného Zemplína, ktorá významne obohatila poznanie občanov o dejinách svojho mesta či obce. Láska k dejinám regiónu tak dostala novú tvár – priamy kontakt múzea s občanmi miest a obcí, ktorý má nielen poznávací, ale aj kultúrno-spoločenský význam. Oceniť treba aj ďalšie výsledky vedecko-výskumnej činnosti na archeologických lokalitách regiónu, najmä pri výskume románskeho kostola v Malej Bare, sakrálnej pamiatky v Klíne nad Bodrogom. Výsledkami svojich etnografických a historických výskumov prispeli zamestnanci múzea k hlbšiemu poznaniu dejín regiónu.

V tejto súvislosti sa dostala do popredia muzeálna prezentácia národopisných tradícií regiónu v samostatnej expozícii. Tak sa zrodila myšlienka pripraviť a zrealizovať scenár expozície Tradičných remesiel južného Zemplína s využitím bohatého materiálu zozbieraného v okrese. Aj v tomto prípade treba oceniť podiel zamestnancov múzea pri čalúnení výstavných prvkov a inštalácii celej expozície. V expozícii Tradičných remesiel otvorenej 8. októbra 1982 dostali priestor tri významné zanikajúce remeslá – kováčstvo, kolesárstvo a povrazníctvo. Prostredníctvom 524 trojrozmerných a 13 plošných exponátov múzeum podnietilo záujem o oživenie týchto dnes už vymierajúcich remesiel.

Intenzívnou akvizičnou činnosťou odborných zamestnancov múzea sa značne rozšíril jeho zbierkový fond, ktorý dosiahol v roku 1992 10 033 kusov zbierkových predmetov. Napriek tomu, že počet zbierok vo fonde múzea nie je možné vždy považovať za najobjektívnejší ukazovateľ jeho dokumentačnej aktivity, bol nárast muzeálií s prevahou rozmerných exponátov impozantný.

Popri stálych expozíciách sa výraznejšie začali prezentovať tematické výstavy. V rokoch 1981 - 1992 sa v múzeu uskutočnilo 60 vlastných tematických výstav z výtvarného umenia, národopisu, archeológie, histórie, numizmatiky, filumenistiky a iných odborov.

Osobitne si treba vážiť spoluprácu múzea so zahraničím. Kultúrna spolupráca so Zakarpatským umeleckým múzeom J. Bokšaja v Užhorode má už takmer 20 - ročnú tradíciu. Začiatkom 90-tych rokov začalo múzeum rozvíjať kultúrne aktivity a výmenu výstav s Múzeom regionálnym v Jasle /Poľsko/, Múzeom Otta Hermana v Miškolci, Spoločenskými domami na ul. Békesi v Békešskej Čabe, Náprstkovým múzeom v Prahe, Zemplínskym sociálnym klubom v Clevelande, Rakúskym veľvyslanectvom na Slovensku a ďalšími zahraničnými partnermi.

Pri 30. výročí múzea sme mohli konštatovať, že expozičná činnosť múzea dosiahla vrchol tým, že bolo otvorených 8 stálych expozícií múzea. Bol to nesporne úspech pomerne mladého múzea, ktoré sa výrazne prezentovalo v rámci svojej profilácie, ale aj národopisných, historických i ďalších tradícií južného Zemplína. Rozhodujúca pozornosť zamestnancov múzea sa sústredila na prípravu tematických výstav, seminárov, konferencií a iných kultúrno-výchovných aktivít. Osobitná pozornosť bola venovaná akvizičnej činnosti.

K 250. výročiu narodenia Antona Szirmaya de Szirmu sa 9. októbra 1997 uskutočnila konferencia, na ktorej bola zhodnotená životná i tvorivá cesta tohto historika a geografa Zemplína. V múzeu vyšlo už 4. číslo Kronikára južného Zemplína, metodického listu pre začínajúcich kronikárov. Z regionálnych dejín si osobitnú pozornosť zaslúži seminár Hrad Parič, kláštor pavlínov a šľachtici z Perína, ktorý sa konal 9. decembra 1997 v zrkadlovej sieni múzea. Rozvinula sa vedecko-výskumná a publikačná činnosť, hlavná pozornosť bola orientovaná na výskum tokajského vinohradníctva a vinárstva, sociografie a demografie obcí južného Zemplína, biografický slovník osobností Trebišova a okresu, ľudové riekanky, príslovia a porekadlá na južnom Zemplíne.

Odborní zamestnanci múzea pripravili inštaláciu zbierkových predmetov na 6. ročníku TOUR 97 v Dome techniky Košice, kde malo dominantné miesto tokajské vinohradníctvo a vinárstvo.

Rozsahom a kvalitou predčila všetky oblasti muzeálnej práce expozičná a výstavná činnosť. V roku 1997 pripravili zamestnanci múzea 37 vlastných, prevzatých a zahraničných výstav. Z 13 zahraničných výstav bolo 7 dovezených zo zahraničia a 6 vyvezených.

Pozornosť zamestnancov múzea a koncentrovala na regionálne výročia, kultúrno-výchovnú a metodickú činnosť v regióne pôsobnosti múzea. V roku 1998 si verejnosť pripomenula 175. výročie narodenia grófa Gyulu Andrásyho a žiaci zo škôl okresu si v rámci olympiády dejepisu z pre 8. ročníky ZŠ vyskúšali svoje znalosti z regionálnych dejín. V múzeu sa uskutočnili: metodický deň učiteľov výtvarnej výchovy, ukážky zanikajúcich remesiel k Medzinárodnému dňu múzeí, aktivity v rámci Dňa Zeme, prijatie spisovateľov v rámci podujatia Túlavý autobus 1998 a iné kultúrne aktivity.

Múzeum sa vlastnými zbierkovými predmetmi zúčastnilo na prezentácii okresu na výstavách Slovakotour '98 v Bratislave a TOUR '98 v Košiciach.

Vedecko - výskumná činnosť bola koncentrovaná na výskum dejín Sečoviec v rokoch 1919 – 1997 do monografie o meste Sečovce, archeologický výskum nížinného vodného hradu Parič, ľudovú stravu na Zemplíne a mechanizačné prostriedky v zbierkovom fonde múzea. Predchádzajúce úlohy vedecko-výskumnej činnosti pritom zostali v platnosti.

Akvizičná činnosť v druhej polovici 80-tych rokov čiastočne zaostala za predchádzajúcim obdobím.

Napriek tomu, že múzeum nedostávalo príspevok na spoluprácu so zahraničím od MK SR, realizovalo s minimálnym finančným krytím projekty výstav s partnerskými inštitúciami v Poľsku, Maďarsku a na Ukrajine. Dobre sa rozvíjala spolupráca s Rakúskym veľvyslanectvom na Slovensku a Rakúskym kultúrnym centrom v Bratislave.

V druhom polroku 1998 sa hlavná pozornosť v odbornej činnosti zamestnancov múzea sústreďovala na výskumnú a publikačnú činnosť k 130. výročiu úmrtia Jána Erdélyiho z Veľkých Kapušian a 60. výročie Mníchova a viedenskej arbitráže. V obciach Kašov a Černochovo bolo pripomenuté 700. výročie ich prvej písomnej zmienky. Vo vedeckom zborníku VM v Košiciach *Historica Carpatica* vyšla štúdia PhDr. Juraja Žadanského, CSc. Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo v rámci sociálno-ekonomického vývoja Podkarpatskej Rusi.

Popri výskume dejín tokajského vinohradníctva a vinárstva sa pozornosť sústreďovala aj na dokumentáciu výrobcov tokajských vín a zhromažďovanie exponátov pre archív. K aktualizácii tokajského vinohradníctva značne prispelo otvorenie Tokajskej vínnej cesty v múzeu 24. júna 1999. Vytvorilo sa širšie zázemie pre prezentáciu histórie a súčasnosti Tokaja, vrátane možnosti degustácie tokajských vín.

Do múzea sa presťahoval v roku 1999 Klub filatelistov 54-28 v Trebišove. Podstatne sa zintenzívnila jeho činnosť, rozvinula spolupráca s Mestským filatelistickým klubom v Békešskej Čabe, kde bola otvorená výstava Slovensko vo filatelii 22. septembra 1999.

Výstavou Súčasné zakarpatské výtvarné umenie si zamestnanci múzea 29. októbra 1999 pripomenuli 15. výročie partnerskej spolupráce so zakarpatskou organizáciou Národného Zväzu umelcov Ukrajiny a Zakarpatským umeleckým múzeom J. Bokšaja v Užhorode.

Zintenzívnil sa kultúrno-spoločenské aktivity múzea a spolupráca so zahraničím, hlavne s Maďarskom, Ukrajinou, Poľskom a Rakúskom. Možno to dokumentovať 4 výstavami vyvezenými do zahraničia, 5 výstavami reprízovanými v kultúrnych inštitúciách na východnom Slovensku a ďalšími aktivitami. Colný úrad v Čiernej nad Tisou odovzdal v roku 2000 do úschovy a neskôr do fondu múzea 17 ikon, 14 miniatúr olejomalieb, ktoré boli získané z ilegálneho vývozu do zahraničia.

Odborní zamestnanci múzea v spolupráci s konzervátormi pripravovali čiastočnú reinštaláciu niektorých expozícií a dopĺňovanie zbierkových predmetov, hlavne do expozícií: Tokajské vinohradníctvo a vinárstvo, Poľnohospodárske stroje a mechanizmy, Tradičné remeslá Zemplína a iných.

V roku 2001 dokumentačné oddelenie múzea spracovávalo zbierkový fond v programe AMIS. Uskutočňovalo sa alternatívne spracovanie zbierkového fondu, pričom najväčšie príspevky boli zaznamenané vo fonde filumenistiky.

V spolupráci s Východoslovenským múzeom v Košiciach a Krajským múzeom v Prešove sa v múzeu 17. mája 2001 uskutočnil seminár s medzinárodnou účasťou Východiská a perspektívy kultúrnej spolupráce v rámci Karpatského euroregiónu. Zo seminára bol vydaný zborník, ktorý hodnotil doterajšie vzťahy kultúrnych inštitúcií v rámci Karpatského euroregiónu a načrtoval aj perspektívy vzájomnej spolupráce.

Z regionálnych výročí múzeum aktualizovalo odkaz 170. výročia Východoslovenského roľníckeho povstania /1831/ v rámci výstavnej kultúrno-výchovnej a publikačnej činnosti. Pozitívne bolo hodnotené aj 10. výročie spolupráce so Spoločenskými domami na ul. Békesi v Békešskej Čabe.

Po prvej konferencii o tokajskom vinohradníctve a vinárstve, ktorá sa uskutočnila v roku 1996 sa múzeum stalo spoluorganizátorom aj druhej konferencie, ktorá sa uskutočnila 25. októbra 2001. Spoluorganizátormi prvých dvoch konferencií boli Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Ministerstvo pôdohospodárstva SR a výrobcovia tokajských vín na Slovensku. Od roku 2002 sa prestali uskutočňovať konferencie a na návrh SPU v Nitre došlo k realizácii odborných seminárov. V roku 2002 sa uskutočnil v Strednom odbornom učilišti poľnohospodárskom vo Viničkách III. odborný seminár o tokajskom vinohradníctve a vinárstve a v roku 2003 sa 13. novembra uskutočnil IV. odborný seminár s touto tematikou. Z prvej a druhej konferencie o tokajskom vinohradníctve a vinárstve vyšli samostatné zborníky, ktoré vydala v spolupráci s múzeom Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre. Za publikáciu Tokajské víno a jeho tajomstvá bol PhDr. Jurajovi Žadanskému, CSc. a kolektívu spoluautorov udelený ministrom pôdohospodárstva Slovenskej republiky Zlatý kosák najúspešnejšej publikácie z rezortu poľnohospodárstva na Agrokomplexe v Nitre v roku 2002.

V roku 2002 odborní zamestnanci múzea začali organizovať projekty, ktoré podnietili zvyšovanie návštevnosti. Tak sa zrodil projekt Víno a kraslice k veľkonočným sviatkom a Tokajské víno a jeho tajomstvá v predvianočnom čase. Tieto projekty spolu s tokajskou vínnou cestou vytvárajú podmienky na zvyšovanie návštevnosti múzea v priebehu roka.

V roku 2002 – 2003 sa uskutočnila reinštalácia časti expozície Tokajské vinohradníctvo a vinárstvo a na úseku dokumentácie bol zriadený archív súčasnej dokumentácie. V rámci posilňovania výchovy regionálnymi dejinami bolo verejnosti a mládeži v regióne pripomenutých 500 rokov kláštora pavlínov a archeologické výskumy na hrade Parič. Uskutočňovali sa aj slávnostné zhromaždenia občanov k výročiam obcí v rámci regiónu.

V prevádzke bolo všetkých osem stálych expozícií múzea, pričom stále výraznejšie boli prezentované aktivity v rámci tematických výstav, ktoré uvádzame v samostatnej časti zborníka. V rámci spolupráce so zahraničím bola výstavou Emanuelle Ventanniho z Umbertide /Taliansko/ urobený prvý pokus k rozšíreniu vzájomných kontaktov s talianskymi umelcami. Výstava bola reprízovaná v Galérii umelcov Spiša v Spišskej Novej Vsi, Slovenskom technickom múzeu v Košiciach, Mestskom kultúrnom stredisku v Bardejove a vo výstavných priestoroch UBS v Slovenskom rozhlasu v Bratislave.

Stálym projektom v rámci národopisných výstavných aktivít múzea sú veľkonočné kraslice. V roku 2003 bol úspešne zavŕšený už 14. ročník súťažnej výstavy v zdobení veľkonočných kraslíc. Je to nesporne jedna z najúspešnejších výstavných aktivít múzea, zásluhou ktorej sa podarilo podstatne rozšíriť vymierajúcu tradíciu v zdobení veľkonočných kraslíc a dosiahnuť, že v súčasnosti je o túto aktivitu stále väčší záujem verejnosti i žiakov zo základných škôl v regióne.

Dokumentácia tokajského vinohradníctva a vinárstva v uplynulých rokoch vyvrcholila slávnostným otvorením Archívu tokajských vín 24. mája 2003 v suterénnych priestoroch kaštieľa pri expozícii Tokajské vinohradníctvo a vinárstvo. Otvorením archívu, ktorý dokumentuje predchádzajúcich i súčasných veľkovýrobcov tokajského vína na Slovensku sa zaplnila medzera, ktorá tu v tejto oblasti desaťročia existovala. Archív má aj významné miesto z hľadiska dokumentácie Tokajskej vinohradníckej oblasti a zápisu jej slovenskej časti do svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Pri 40. výročí múzea sa zamýšľame aj nad jeho budúcnosťou. V štádiu rekonštrukcie je Hospodárska budova, ktorá by mala byť ukončená v roku 2005. Bude slúžiť ako výstavný i klubový priestor múzea.

Po úvodnej výstave ikon k 1140. výročiu príchodu sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu pripravujeme koncepciu medzinárodného bienále ikonopisectva v Trebišove. Chceme pokračovať v tradícii odborných seminárov z tokajského vinohradníctva a vinárstva a aktualizovať už spracované dejiny našich miest a obcí o nové poznatky. Bude pokračovať aj národopisný výskum v regióne, archeologické výskumy a projekty, ktoré pomôžu zvýšiť návštevnosť a posilniť príjmovú časť rozpočtu.

Nadalej chceme posilňovať cezhraničnú spoluprácu s našimi partnermi prostredníctvom výmeny výstav a účasťou odborných zamestnancov múzea na seminároch či konferenciách.

Značne vzrástol zbierkový fond múzea, predovšetkým vďaka filumenistike a je predpoklad, že počet zbierkových predmetov sa bude naďalej výrazne zvyšovať. Nejde však len o kvantitu, ale aj o kvalitu fondu. Preto bude potrebné ďalej posilňovať stagnujúce fondy umenia, poľnohospodárstva, archeológie i národopisu. Všetko však závisí od možností nákupu zbierkových predmetov, na ktorý nie sú v rozpočte vyčlenené finančné zdroje.

Veľa práce čaká aj konzervátorov, pretože v objekte jazdiarne je veľa doteraz nevyčistených a nenakonzervovaných zbierkových predmetov, nadobudnutých v predchádzajúcich rokoch.

Intenzívnejšie je nutné dopĺňovať fond muzeálnej knižnice, fotoarchívu, súčasnej dokumentácie a oživiť stagnujúce kronikárstvo v regióne. Sústavne je potrebné prehľbovať kultúrno-výchovnú činnosť v spolupráci so základnými a strednými školami a publikačnú činnosť v oblasti regionálnych dejín, osobností a dejín našich miest i obcí.

Čaká nás veľa práce. Za všetko, čo sme v minulosti vykonali, treba poďakovať všetkým zamestnancom i spolupracovníkom múzea. Kolektív zamestnancov múzea je hrdý na svoje múzeum a s veľkým odhodlaním sa púšťa do realizácie nových úloh.

Vyjadrujeme našu vďaku a uznanie všetkým tým, ktorí v minulosti prispeli k výstavbe múzea, jeho expozičnej, výstavnej, akvizičnej, vedecko-výskumnej, publikačnej a kultúrno-spoločenskej činnosti.

Reprofilizácia múzea

Múzeum a Kultúrne centrum južného Zemplína v Trebišove prešlo v roku 2021 reprofilizáciou, ktorej cieľom bolo vytvorenie nového Andrassyovského bodu, čo znamená, že sa budeme viac venovať téme významného uhorského rodu - Andrassyovcom, ktorí boli poslednými majiteľmi nášho kaštieľa. Vďaka tejto reprofilizácii máme väčší priestor na realizáciu výstav venovaných tomuto rodu. Vytvorené bolo duálne logo Múzeum Trebišov – Kaštieľ Andrassyovcov, nová webová stránka www.muzeumtrebisov.sk a v roku 2021 sme sprístupnili tri dopĺňujúce výstavy venované práve rodu Andrassy: Umenie v zbierkach šľachtických rodov..., Poľovnícky salón Andrassyovcov či Vianoce u Andrassyovcov.

Reprofilizáciou prejdú aj externé expozície v areáli kaštieľa, ktoré budeme návštevníkom ponúkať v rámci okruhu „Život na panstve“. Externé expozície sa nachádzajú v hospodárskych budovách kaštieľa (jazdiareň, čeladník, byt koniara,...), a prezentujú aj život jednoduchých ľudí, ktorí žili na panstve Andrassyovcov. Ide o expozície Poľovníctva a ochrany zveri, Ľudového odevu a Tradičných remesiel južného Zemplína, Ľudovú drevorezbu a plastiku Zemplína či Histórie poľnohospodárstva na východnom Slovensku zahŕňajúcu vývoj mlatby, parné oracie stroje a poľnohospodárske stroje a mechanizmy.